

Archeologienota Mollem Schermershoeek aanpassing

Programma van maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Gwendy WYNS

29-9-2023

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Mollem (Asse) Schermershoek 10-12, waarbij de oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Deze archeologienota is een aanpassing van de in akte genomen archeologienota met ID 12498. Omdat het ontwerpplan iets is gewijzigd, dient een nieuwe archeologienota opgemaakt te worden met daarin de juiste versie van dit plan, en wordt het advies afgestemd op dit nieuwe ontwerp. Voor het overige verschilt deze archeologienota niet veel van de initiële versie, ook de projectcode is dezelfde gebleven.

Op basis van de 18de- en 19de-eeuwse cartografische bronnen kan gesteld worden dat in deze periodes geen bewoning aanwezig was binnen de grenzen van het plangebied. Op het westelijk deel van het terrein was wel een secundaire landweg aanwezig. De huidige bebouwing in de noordwestelijke hoek, in de vorm van een mouterij met woonhuizen, dateert uit 1903. De rest van het plangebied is in gebruik als tuin en weiland of akkerland. In de oostelijke hoek is mogelijk kort van de jaren 1970 tot 1990 een serre aanwezig geweest. Ter hoogte van de gebouwen van de mouterij kan al enige bodemverstoring verwacht worden, voor de rest van het terrein lijken er sinds de late 18de eeuw geen grootschalige verstoringen te zijn geweest.

De regio rond Mollem wordt gekenmerkt door het voorkomen van diverse heuvelruggen en beekvalleien. Mollem en het plangebied zelf bevindt zich tussen twee heuvelruggen gelegen te Asse en Merchtem, iets buiten de beekvallei van de Oude Molenbeek die iets verder opsplijt in de Oude Molenbeek en de Kloosterbeek. Het beekje kent een sterk kronkelend verloop. Het plangebied kent een licht tot matig dalend reliëf van west naar oost en daalt naar de Oude Molenbeek. Het westelijk deel ligt op ca. +40m TAW en daalt naar het oosten tot ca. +36,5m TAW. Bodemkundig kan een droge leembodem met textuur B-horizont of zonder profiel verwacht worden.

Op archeologisch vlak kent het terrein een ongekennde verwachting. In Mollem en de omgeving van het plangebied werd tot op heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Verschillende toponiemen en een veldprospectie wijzen mogelijk op een Romeinse en vroegmiddeleeuwse aanwezigheid. De ligging op een hellend terrein net buiten de vallei van de Oude Molenbeek kan een aantrekkelijke locatie geweest zijn voor menselijke aanwezigheid in het verleden, waarbij het aantreffen van sites met grondsporen op dit moment nog niet uit te sluiten is. In situ bewaarde steentijd artefactensites wordt niet verwacht op het terrein, hiervoor zijn de landschappelijke kenmerken niet gunstig (bvb. te ver van natuurlijke waterbron).

De brouwerswoning en de ten noorden gelegen mouterijsilo's blijven behouden en worden intern gerenoveerd, hier gebeuren op het boren van micropalen na geen bodemingrepen. De overige gebouwen worden gesloopt en een aantal bomen worden gerooid, een aantal blijft behouden. Vervolgens wordt het terrein verkaveld en worden 14 loten voor halfopen en gesloten bebouwing

met eigen tuin voorzien. De bouwloten worden in 4 groepen ingericht ten oosten en ten zuiden van de te behouden bebouwing. De gebouwenclusters hebben langs enkele nieuwe wegen uitweg naar het westen, langsheen de wegen worden een aantal parkeerzones voorzien. Verspreid over het terrein worden een aantal groenzones voorzien. Er zullen aanzienlijk bodemingrepen plaatsvinden op zo goed als het volledig terrein, met uitzondering van de zone van de te behouden gebouwen (ca. 465m²) en bomen (ca. 555m²). Gezien het een verkavelingsdossier betreft, moet rekening gehouden worden met een potentieel volledige verstoring van de bodem.

Op basis van het bureauonderzoek kan niet bepaald worden of er al dan niet een archeologische site aanwezig is op het terrein. Door gebrek aan archeologisch onderzoek in de directe omgeving is de archeologische verwachting niet gekend, maar het is niet onwaarschijnlijk dat er archeologische sporen aanwezig zijn op het terrein. De geplande werken zijn van die aard dat de bodem ernstig verstoord zal worden. Een verder vooronderzoek kan nuttige kenniswinst betekenen voor de historische ontwikkeling van Mollem, waarover nauwelijks archeologische gegevens gekend zijn. Er dient dus verder vooronderzoek te gebeuren, in uitgesteld traject na het slopen van de bebouwing en het rooien van de bomen.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek, de modaliteiten ervan worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

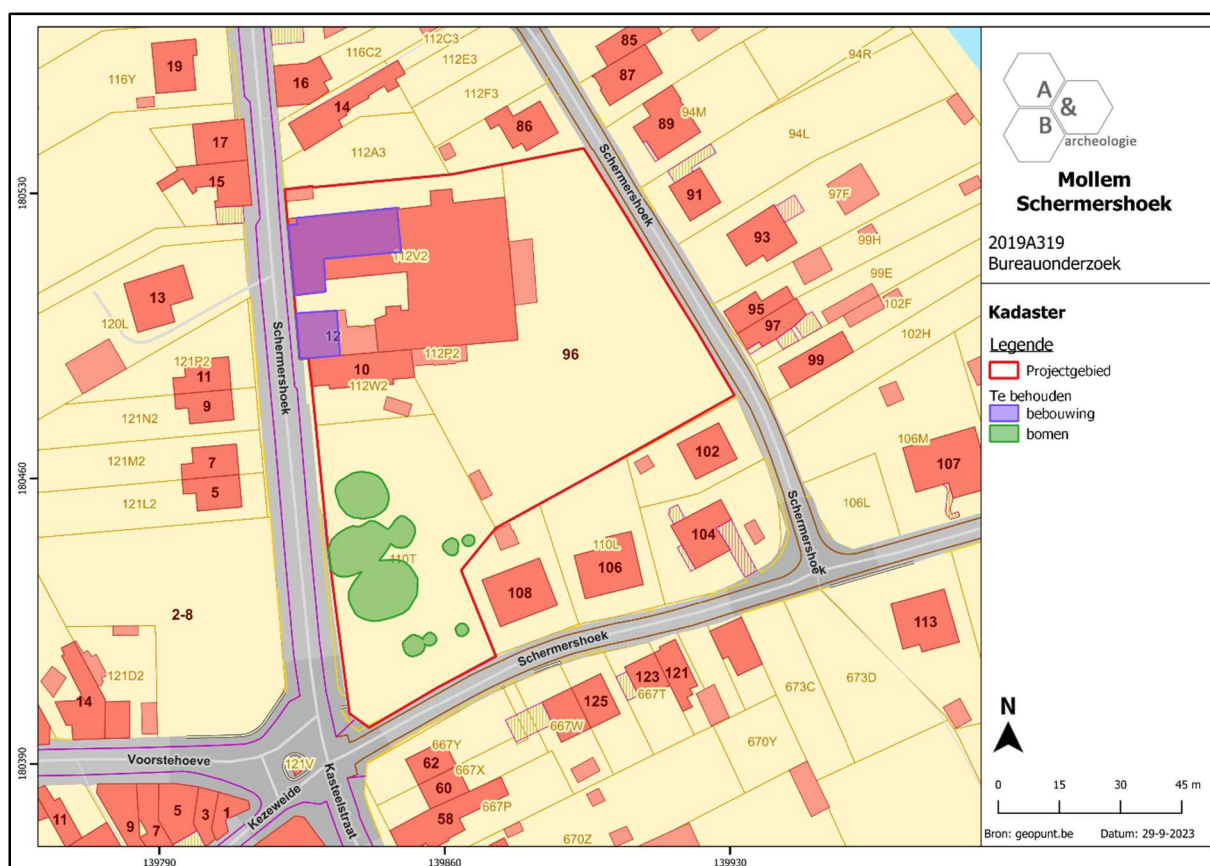
Locatiegegevens: Vlaams-Brabant, Mollem (Asse), Schermershoek

Oppervlakte projectgebied: 8788m²

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 139728,41, Y: 180395,37; X: 140023,38, Y: 180545,24

Kadastergegevens: Asse, afdeling 3, sectie A, perceel nr. 112V2, 112W2, 112P2, 110H, 110T

Het plangebied komt niet volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek, de zone van de te behouden gebouwen (ca. 465m²) en bomen (ca. 555m²) wordt hiervan uitgesloten. De onderzoekbare oppervlakte bedraagt hierdoor 7768m².

Figuur 1 Projectie van het plangebied op het huidig kadaster, met aanduiding van de te behouden gebouwen en bomen (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het verder vooronderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Hoe is de bodemopbouw?
- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Werden er resten aangetroffen van de secundaire landweg in het westelijk deel van het terrein? Uit welke periode dateert deze landweg en komt dit overeen met de historische/cartografische bronnen? Hoe is de landweg opgebouwd?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden/aandachtspunten

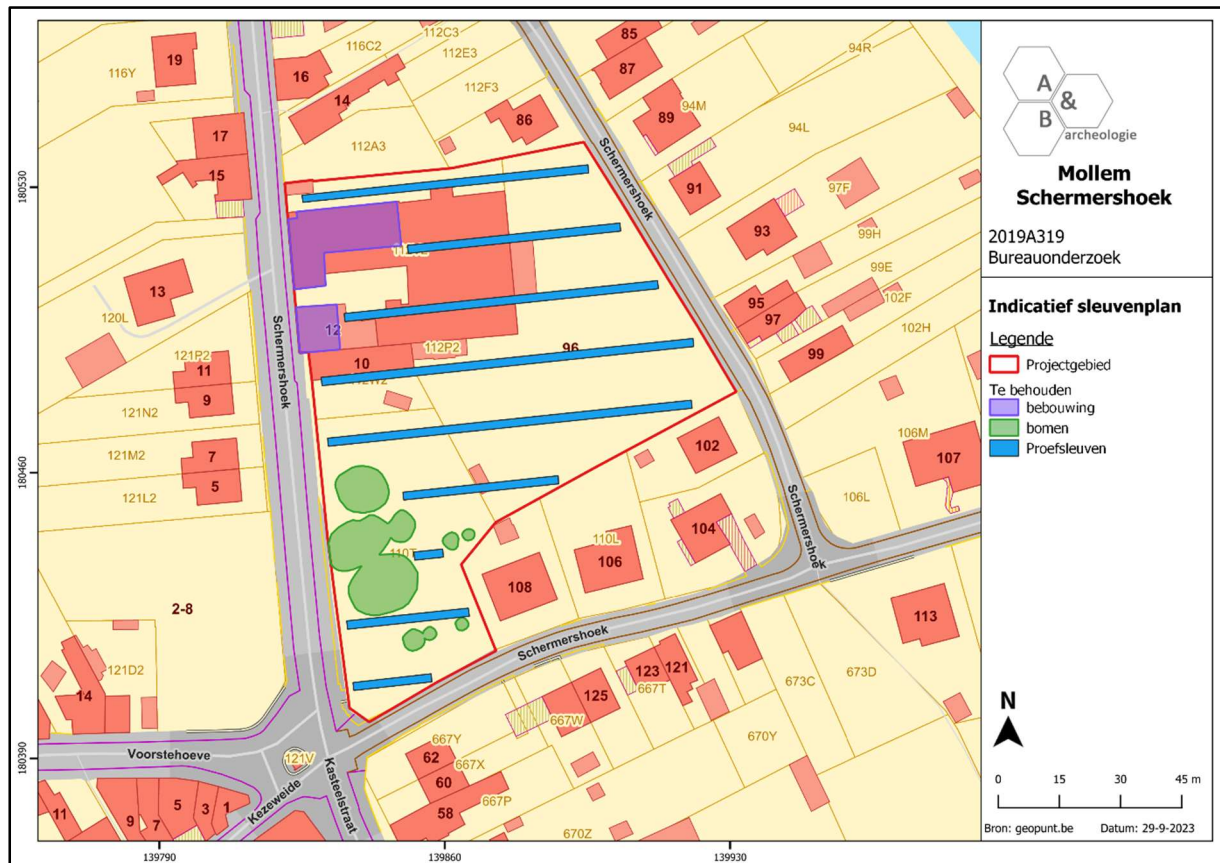
Voorafgaand het verder vooronderzoek dienen de bestaande gebouwen gesloopt te worden, de verhardingen opgebroken en bomen gerooid. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat ondergrondse structuren zoals funderingen, losse funderingslagen van verhardingen, wortelgestel,... blijven zitten in de grond. Op die manier wordt voorkomen dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De ondergrondse structuren kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een archeologische site aanwezig is – tijdens of na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn west-oost georiënteerd, mee met de helling van het plangebied. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen en om de aan- of afwezigheid van archeologische sporen te controleren. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10% (777m²) van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5% (194m²), door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% (971m²) onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan aangeduid op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 100 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek in leemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.